

ADVARSELEN OM KONGSBERGDRAPENE

Hvilke vurderinger gjorde NRK før de viste gjerningsmannens YouTube-video, og hva tenker de om beslutningen nå?

Universitetet
i Stavanger

Bacheloroppgave i journalistikk

Institutt medie- og samfunnsfag

Lill Kristin Harøy Fenstad

Vår 2024

Forside

Bacheloroppgave

Studieprogram: Journalistikk - bachelor

Opptaksår: 2021

Er oppgaven konfidensiell? (skriv X) NEI: X JA:

Kan oppgaven benyttes til undervisningsformål (anonymt)? JA: X NEI:

Forfatter(e)

Studentnummer (6 sifre):	Navn:
265945	Lill Kristin Harøy Fenstad

Oppgavens tittel: Advarselen om Kongsbergdrapene

Veileder: Julia Doksæter Horn

Sammendrag

Hensikten med denne oppgaven har vært å undersøke NRKs etiske og redaksjonelle vurderinger ved å redaksjonelt publisere YouTube-videoen laget av Espen Andersen Bråthen, gjerningsmannen bak angrepet i Kongsberg i 2021. Oppgaven tar for seg følgende problemstilling:

Hvilke vurderinger gjorde NRK før de viste gjerningsmannens YouTube-video, og hva tenker de om beslutningen nå?

Oppgaven har blitt besvart gjennom kvalitative semistrukturerte intervjuer med NRKs redaksjonssjef i Dagsrevyen og NRKs etikkredaktør, gjennomgang av Dagsrevyen 14. oktober, tidslinje av Bråthens handlinger og teorigrunnlag basert på eksisterende forskning om presseetikk, sosiale medier, kriser og medienes samfunnsoppdrag.

Resultatene viser at NRK nøye vurderte beslutningen om å publisere videoen med hensyn til både offentlig interesse og de mulige konsekvensene. Det var viktig for NRK å sette videoen i riktig kontekst for å sikre at publikum fikk en balansert og informativ forståelse av hendelsene. Oppgaven belyser også hvordan NRK har tilpasset seg endrede forventninger i det digitale medielandskapet.

Innhold

1. Innledning	4
1.1 Problemstilling:	5
2. Bakgrunn	6
2.1 Tidslinje	6
2.2 Dagsrevyen 14. Oktober	8
3. Teorigrunnlag	10
3.1 Samfunnsoppdraget: Offentlig interesse og respekt for berørte	10
3.2 Verifisering av innhold: Avsender og retningslinjer	11
3.3 Distribusjon: Publiseringplattform og sosiale medier	13
4. Metode	14
4.1 Intervjuene	14
4.1.1 Opptak og lagring	15
4.2 Utvalg	16
4.3 Problemer med utvalget	17
5. Funn	18
5.1 Vurderinger gjort i forkant	18
5.1.1 Offentlig interesse	18
5.1.2 Opprinnelse og verifisering	19
5.1.3 Vise hensyn ovenfor berørte	19
5.1.4 Samfunnsoppdraget	20
5.1.4 Valg av plattform	21
5.2 Tanker om beslutningen i dag	22
5.2.1 Offentlig interesse	22
5.2.2 Opprinnelse og verifisering	23
5.2.3 Vise hensyn ovenfor berørte	23
5.2.4 Samfunnsoppdraget	24
5.2.5 Valg av plattform	24
6. Analyse	25
6.1 Samfunnsoppdraget: Offentlig interesse og respekt for berørte	25
6.2. Verifisering av innhold: Avsender og retningslinjer	26
6.3. Distribusjon: Publiseringplattform og sosiale medier	27
6.4 Konklusjon	28
7. Litteraturliste:	30
Appendix	32
Intervjuguide	32

1. Innledning

«Jeg kommer med en advarsel»

En snauklippet, hvit mann i slutten av 30-årene ser inn i kameraet, og forteller med en kald rolig tone om at han har konvertert til islam. Videoen publiserer han på YouTube.

Fire år senere tok han livet av fem mennesker med pil og bue og kniv.

Espen Andersen Bråthen har dansk statsborgerskap, men er født og oppvokst i Norge. Han hadde vært bosatt i Kongsberg i rundt seks år før han den 13. oktober 2021 gikk til angrep på tilfeldige ofre i byen. Bråthen advarte om angrepene i en YouTube-video, som NRK publiserte som en del av Dagsrevyen dagen etter drapene.

Det er presseetisk viktig å legge til rette for så få feil som mulig under arbeid preget av raske avgjørelser, høyt tempo, press og høye krav (Burås, 2020, s.133).

Situasjonen i Kongsberg utviklet seg raskt, og deler ble direkteendt på TV. Dette reiser viktige spørsmål om mediernes rolle under krisesituasjoner, spesielt hvordan de bør håndtere og vurdere materiale fra privatpersoner for redaksjonell publisering.

En viktig del av dette er også spørsmålet om å gi gjerningsmannen den oppmerksomheten han muligens søker. Ved å velge å publisere gjerningsmannens video, må NRK vurdere risikoen for å mulig bidra til gjerningsmannens mulige ønske om berømmelse eller anerkjennelse, samtidig som de ivaretar sitt oppdrag om å informere offentligheten.

Bacheloroppgaven min tar for seg hvordan NRK navigerte gjennom et landskap av etiske fallgruver da de valgte å sende videoen som en del av dagsrevyen 14. oktober. Med Vær Varsom-plakaten som rettesnor, som påpeker mediets ansvar for å spre viktig informasjon, men understreker samtidig viktigheten av å vise hensyn i møte med tragedie og sorg (Norsk Presseforbund, 2024).

Oppgaven tar for seg et viktig område som ikke har blitt utforsket nok: Hvordan medier tar stilling til gjerningspersoners egenproduserte materiale som er offentliggjort. Det finnes mye forskning som ser på hvordan nyheter bør dekkes når kriser oppstår, men det finnes færre studier som går i dybden på de faktiske valgene som gjøres mens en krise pågår. Oppgaven vil med det bidra med ny innsikt i hvordan et av Norges største mediehus, NRK, vurderer og håndterer publisering av sensitivt materiale fra gjerningspersoner. Oppgaven vil utforske hvordan beslutningsprosessen foregår i praksis, og hvilke etiske og redaksjonelle retningslinjer som veileder disse avgjørelsene.

Gjennom å analysere NRKs håndtering av videoen, vil oppgaven også belyse utfordringen mellom offentlighetens rett til informasjon og behovet for å respektere de pårørende. Videre vil analysen bidra til forståelsen av mediernes ansvar i en digital tidsalder, hvor informasjon og materiale spres raskere og bredere enn noen gang.

Derfor er NRKs beslutningsprosess tilknyttet den løpende dekningen av Kongsbergdrapene verdt å forske på for å kunne kaste lys over nevnte utfordringer. Selv om materiale er publisert på en annen plattform; er det ansvarlig å publisere slikt materiale videre redaksjonelt?

Kanskje er det helt nødvendig?

1.1 Problemstilling:

Hvilke vurderinger gjorde NRK før de viste gjerningsmannens YouTube-video, og hva tenker de om beslutningen nå?

For denne problemstillingen er det utformet to forskningsspørsmål:

1. Hvilke vurderinger gjorde NRK før publisering?
2. Hvilke vurderinger gjorde NRK etter publisering?

Spørsmålene bidrar til å svare på problemstillingen med å forstå hvordan NRK tenkte da de bestemte seg for å vise videoen fra gjerningsmannen, og hva de tenker om denne beslutningen i dag. Dette gir innsikt i de utfordringene og hensynene som medier må balansere når de rapporterer om sensitive saker. Ved å se på vurderingene NRK gjorde før videoen ble publisert, vil oppgaven vise hvordan beslutningen ble tatt. Dette inkluderer hva som var viktig

for NRK når de skulle bestemme seg for å vise videoen, som troverdigheten til informasjonen og hensynet til publikums reaksjon. Forskningsspørsmålet om vurderingene etter publisering vil utforske hvordan NRK har tenkt og lært av situasjonen. Dette vil vise om NRK har endret måten de arbeider på etter denne hendelsen, og hva de nå tenker om valget de tok.

For å svare på forskningsspørsmålene og problemstillingen vil jeg gjennom intervjuer søke innsikt i hvordan NRK vurderte videoen og publiseringen av den, og hvilke vurderinger som lå til grunn. Det vil gi en innsikt i etiske dilemmaene som kan oppstå i den løpende dekningen av slike hendelser, og hvordan et av Norges største mediehus tenker med henblikk på hvordan en best oppfyller samfunnsoppdraget på en presseetisk forsvarlig måte.

2. Bakgrunn

Dette bakgrunnskapittelet gir viktig kontekst til NRKs dekning og de redaksjonelle beslutningene omkring publiseringen av YouTube-videoen fra Espen Andersen Bråthen. Ved å kartlegge hendelsene og omstendighetene rundt angrepet i Kongsberg, bidrar dette kapittelet til en dypere forståelse beslutningsprosessene i mediehuset. Det understreker hvordan medier håndterer krisesituasjoner og betydningen av kontekstuell informasjon for å forstå de valgene som ble tatt.

2.1 Tidslinje

Denne tidslinjen gir et oversiktlig bilde av Espen Andersen Bråthens handlinger før og etter han begikk handlingene i Kongsberg i 2021. Den sporer hans tidlige juridiske problemer, urovekkende oppførsel og de advarslene som kom i forkant av angrepet, og leder frem til de tragiske hendelsene og den påfølgende rettssaken.

2012 – Tyveri og narkotikabruk

Espen Andersen Bråthen blir dømt til 60 dagers betinget fengsel med en prøvetid på to år for tyveri og narkotikabruk (Vege & Fosse, 2021).

2017 - Advarsler:

Bråthen legger ut en video på YouTube hvor han kom med en skremmende advarsel. En venn av Bråthen reagerer på innholdet ved å varsle politiet, men det virker som om advarslene ikke fører til en tilstrekkelig oppfølgende handling (Vege & Fosse, 2021).

Juli 2020 - Økende Trusler:

En dom av seks måneders besøksforbud blir pålagt Bråthen etter truende oppførsel mot sin egen familie, inkludert en hendelse der han etterlater et våpen hos foreldrene sine (Vege & Fosse, 2021).

13. oktober 2021 - Angrepet:

Klokken 18:12:30 mottar operasjonssentralen i Sørøst-politidistrikt de første meldingene om en voldelig hendelse i en Coop-butikk på Kongsberg (Vege & Fosse, 2021).

13. oktober 2021 - Drap

Klokken 20.30 bekrefter politiet at flere er skadd og flere er døde. Bråthen drepte fem personer i Kongsberg ved å bruke en pil og bue, sammen med andre våpen. Han ble arrestert av politiet mer enn en halv time etter at angrepet begynte (Vege & Fosse, 2021).

14. oktober 2021 – Offentliggjørelse

På natten klokken 02.00 gikk politiet ut med informasjon om den pågrepne. På ettermiddagen gikk flere medier ut med navnet på siktede (Vege & Fosse, 2021).

14. oktober 2021 – Dagsrevyen

Videoen til den siktede ble publisert som en del av Dagsrevyen klokken 19.00 (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Mai 2022 – Rettssaken

Rettsaken begynte i mai 2022, hvor Bråthens mentale tilstand var i fokus. Ekspertene konkluderte med at han led av en kronisk psykiatrisk tilstand. (Vege & Fosse, 2021).

Juni 2022 – Dommen

Espen Andersen Bråthen ble dømt til tvungen psykisk helsebehandling av Buskerud tingrett. Påtalemyndigheten konkluderte med at Bråthen ikke kunne holdes strafferettslig ansvarlig. I

Bråthen erkjente sin skyld på de fem drapene, i tillegg til elleve forsøk på drap (Bjerkeseth et al., 2022).

2.2 Dagsrevyen 14. Oktober

Nedenfor følger en grundig gjennomgang av Dagsrevyen sendingen fra 14. oktober, dagen etter angrepet i Kongsberg. Denne oversikten vil kartlegge hvordan NRK formidlet informasjonen, og vise hvordan konteksten rundt videoen var. Av hele sendingen på 59 minutter handlet de første 20 minuttene om angrepet i Kongsberg. Denne delen av kapitlet er sentral for å forstå hvordan NRK balanserte å informere offentligheten og håndtere sensitiv informasjon. Det illustrerer også medienes rolle i å forme offentlighetens oppfatning og reaksjon i tider med kriser.

Programlederne Ingrid Stenvold og Atle Bjurstrøm åpner Dagsrevyen kl. 19.00:

Med alvorfulle miner innleder Stenvold og Bjurstrøm sendingen med nyheten om at PST vurderer Kongsbergdrapene som en mulig terrorhandling, begått av Espen Bråthen som hadde konvertert til islam. De understreker at det kontinuerlig dukker opp ny informasjon om mannen bak gjerningen (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Direkte fra Kongsberg:

Runar Jørstad gikk direkte fra Kongsberg og skildrer Bråthen som en mann som vokste opp på stedet, men som etter en periode på Vestlandet hadde flyttet tilbake. Han bodde alene og var kjent blant naboene for sin urovekkende oppførsel og trusler (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Bråthens video fra 2017 blir sendt der han sier følgende:

«Hei. Jeg er en budbringer. Jeg kommer med en advarsel. Er det virkelig det her dere vil? Og til alle som har lyst til å gjøre opp for seg selv, så er tiden inne. Bær vitne til at jeg er muslim.» (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Barndomsvennens varsel og politiets reaksjon:

Videre forteller Jørstad at Bråthen var kjent for PST, som beskriver ham med en «sammensatt historikk». En bekymret barndomsvenn beskriver Bråthen som en «tikkende bombe» og deler en opplevelse om å varsle politiet om hans tilstand (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Vennens Varsel:

NRK viser flere utdrag fra Bråthens YouTube-video og gjengir barndomsvennens bekymring for at uten riktig hjelp kunne Bråthen være en alvorlig trussel. Barndomsvennen hevder politiet ikke tok hans advarsler på alvor (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Forsvarerens og PSTs kommentarer:

Det blir rapportert at Bråthen har erkjent handlingene. Hans forsvarer medgir at klienten samarbeider og gir detaljerte forklaringer. PST bekrefter at Bråthen var kjent for dem og omtaler utfordringene med å håndtere og prioritere advarsler som mottas (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Terrorvurderingen og ekspertkommentarer:

Krisekonsulent Olav Rønberg diskuterer i studio om myndighetene eventuelt kunne ha unnlatt å agere på tidligere varsler om Bråthen (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Vitnesbyrd og minnemarkeringer

Reportasjer viser hvordan vitner i Kongsberg håndterer de sterke inntrykkene fra hendelsen. NRK viser også bilder av minnemarkeringer med lys og blomster fra lokalbefolkningen (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Oppsummering av hendelsesforløpet:

Programlederne og reporterne reflekterer over angrepets hendelsesforløp og politiets møter med gjerningsmannen under de tragiske hendelsene (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

Avsluttende ord og sorgarbeid:

Sendingen rundes av med bilder fra Kongsberg og innslag av lokalsamfunnets sorg og minnesteder for ofrene (NRK Nyheter, 2021, 0:01–20:20).

3. Teorigrunnlag

Dette kapittelet vil gjennomgå de teoretiske rammeverkene som støtter oppgavens analyse. Tidligere forskning på samfunnsoppdraget, verifisering og distribusjon er sentralt for å forstå beslutningene NRK tok. Teorigrunnlaget vil bli analysert med de redaksjonelle og etiske vurderingene som ble gjort ved publiseringen av videoen.

3.1 Samfunnsoppdraget: Offentlig interesse og respekt for berørte

Publikum har rett til å vite om saker av samfunnsmessig betydning. Saker som angår tryggheten og velferden vår, hvordan folkevalgte bruker tilliten som har blitt gitt dem og hvordan offentlige myndigheter løser oppgavene de er tildelt (Buråas, 2020, s.40).

Pressens og presseetisk utgangspunkt er publikums rett til å vite, og pressen har dermed en informasjonsplikt. Pressen skal sørge for at alle er informerte om det som skjer rundt oss – både om negative og positive saker (Buråas 2020, s.40). Det dreier seg om å sørge for at publikum får tilgang til pålitelig og nøyaktig informasjon om aktuelle hendelser og forhold av offentlig interesse. Vær-varsoom plakaten punkt 1.4. fastslår at det er pressens rett å informere om det som skjer i samfunnet og avdekke kritikkverdige forhold (Norsk Presseforbund, 2024). Dette prinsippet underbygger viktigheten av store mediehus som NRK sin rolle i å informere offentligheten om hendelser som angår deres trygghet og velferd.

Ifølge Helle Sjøvaag handler samfunnsoppdraget til journalister om at journalistikken skal overvåke makten og skal gjøre folk i stand til å utøve sin rolle som borgere (Sjøvaag 2020, s.16). Ved å kaste lys over utfordringer i samfunnet, dokumentere myndighetenes handlinger og overvåke forvaltningen av lovene, bidrar journalister til at innbyggerne får tilgang til kritisk informasjon. Denne informasjonen er avgjørende for at folk skal kunne vurdere om de som styrer gjør jobben sin på en god måte (Sjøvaag, 2020, s.16). I konteksten av min oppgave belyser dette hvorfor NRKs handlinger ikke bare var et spørsmål om nyhetsdekning, men også en del av et større ansvar for å dokumentere og kritisk evaluere hendelser av offentlig interesse. Dette perspektivet hjelper til med å forstå kompleksiteten i avgjørelsen om å vise gjerningsmannens video, der en må veie offentlighetens rett til innsikt mot risikoen for å bidra til frykt eller gi uønsket oppmerksomhet til gjerningsmannen.

Samfunnsoppdraget fungerer som et normativt ideal for journalistikken, som understreker viktigheten av å veilede befolkningen i å ta informerte beslutninger i et demokratisk samfunn. Det peker på en kontrakt mellom media og borgerne, der mediernes makt til å publisere sensitiv informasjon må brukes med omhu og motivert av et ønske om å tjene offentlighetens interesse (Sjøvaag, 2020, s.17).

Respekt for de pårørende står sentralt i journalistikkens dekning av kriser og katastrofer. Vær Varsom-plakatens punkt 4.7 understreker medias ansvar for å håndtere slike situasjoner med største varsomhet (Norsk Presseforbund, 2024). Det er avgjørende at journalistene balanserer publikums rett til informasjon mot behovet for å beskytte de berørtes privatliv og sorgprosess. Dette prinsippet hjelper til med å sikre at reportasjer om ulykker, kriminalsaker og andre tragiske hendelser gjennomføres med en grunnleggende menneskelig sensitivitet og etikk. Det understreker viktigheten av å utføre journalistikk med en grunnleggende menneskelig sensitivitet, noe som er avgjørende i dekningen av tragedier som angrepet i Kongsberg. Det er viktig for min oppgave fordi pressen må navigere mellom å informere offentligheten og å unngå å forverre smerten til de som allerede lider. Å bruke forsiktighet betyr også å vurdere nøye hvilken informasjon som deles, hvordan den presenteres, og å tenke gjennom mulige konsekvenser av publisering. I arbeidet med å oppfylle dette ansvarlige, er det avgjørende at journalister utviser empati og tar hensyn til at de berørte kan være i en sårbar situasjon.

3.2 Verifisering av innhold: Avsender og retningslinjer

Under press fra en stadig strøm av informasjon tar mediene på seg en viktig oppgave med å filtrere og bekrefte fakta, samtidig som de skiller ut ubekreftet informasjon og spekulasjoner (Kallevik, 2004, s.20). Dette arbeidet blir ytterligere utfordret i kjølvannet av nasjonale kriser, der journalistene må balansere mellom etablerte normer og et umiddelbart behov for å informere offentligheten. Denne filtreringsprosessen er kritisk i min oppgave fordi den belyser utfordringene NRK sto overfor når de skulle vurdere troverdigheten og relevansen av gjerningsmannens YouTube-video.

Journalistikkens rolle i tider med krise er kompleks og flerdimensjonal. Kriser som ulykker, naturkatastrofer og krigssituasjoner kan ha en alvorlig innvirkning på enkeltpersoner, grupper og hele samfunnet (Kallevik, 2004, s.105). I disse kritiske øyeblikkene står pressen fremst, ikke bare som en kilde til umiddelbar informasjon, men også som en veiviser gjennom en ofte informasjonsstrøm som kan være uoversiktlig. Svein Arthur Kallevik fremhever hvordan media hjelper oss med å forstå hendelsene, ved å tilby oppdatert informasjon som igjen former vår reaksjon som samfunn til krisene (Kallevik, 2004, s.20). Dette perspektivet er essensielt i min oppgave da det setter lys på hvordan NRKs formidling av gjerningsmannens video kan ha påvirket offentlighetens forståelse og respons på angrepet i Kongsberg.

Gjennom Kirsten Mogensens forskning av tv-journalistikk under terrorangrep, og særlig hendelsen den 11. september 2001 i USA, understrekes betydningen av korrekt og rettidig informasjon (Mogensen, 2008, s.37). Det understreker mediets rolle i å forhindre panikk og fremme en informert offentlighet.

Artikkelen til Mogensen illustrerer også hvordan journalister streber etter å rapportere så raskt som mulig, noe som var tydelig den 11. september da de største TV-nettverkene rapporterte direkte fra World Trade Center kort tid etter det første flyet traff tårnet. For å opprettholde troverdigheten kreves det at mediene følger profesjonelle standarder, inkludert åpenhet om usikkerheten knyttet til tilgjengelig informasjon og retting av feilinformasjon når den oppdages (Mogensen, 2008, s.38). Det belyser viktigheten av ansvarlig rapportering og de etiske overveielserne som mediene må veie når de formidler informasjon under krisesituasjoner, spesielt ved formidling av materiale produsert av en gjerningsperson.

I takt med sosiale mediers voksende rolle i nyhetsformidlingen står journalister overfor stadig nye utfordringer knyttet til verifisering av innhold. Det å sile ut hva som er pålitelig blant et hav av informasjon krever både tradisjonelle journalistiske ferdigheter og adaptasjon til nye digitale verktøy. Studien «Emerging Journalistic Verification Practices Concerning Social Media» kaster lys over dette landskapet ved å utforske hvordan journalister navigerer i verifiseringsprosessen av innhold fra sosiale medier. Studien avdekker et bredt spekter av strategier som spenner fra metoder til bruk av teknologi og understreker nødvendigheten av pålitelige verktøy for å støtte journalistenes arbeid. Blant disse metodene er kryss-sjekking av informasjon mot flere kilder, bruk av verifiseringsverktøy spesialisert på sosiale medier, og dialog med innholdsprodusenter for å bekrefte autentisiteten. Videre fremhever studien

betydningen av journalistisk dømmekraft når det gjelder å vurdere troverdigheten til kilder og informasjon på nettet. Dette bidrar til å opprettholde journalistisk integritet og sikre rask og nøyaktig verifisering av informasjon i en tid hvor nyheter spres lynraskt (Brandtzaeg et al., 2016, s. 323-342).

3.3 Distribusjon: Publiseringplattform og sosiale medier

Når journalister velger ut og produserer nyheter former de publikums forståelse av hva som er viktige saker og ikke. Dette kan påvirke publikums holdninger og deres meninger kan derfor bli styrt av media (Lecheler & De Vreese, 2019, s.12). Ved å fremheve bestemte emner, gir journalistene signaler om hva som bør vies oppmerksomhet, og på denne måten kan de indirekte påvirke den offentlige diskursen. Dette perspektivet er vesentlig for min oppgave ettersom det understreker mediernes rolle i å signalisere hva som fortjener offentlig oppmerksomhet.

Tidligere hadde redaksjonelle medier en posisjon som «portvoktere», og deres valg avgjorde hva som nådde publikum som relevant og pålitelig informasjon, men introduksjonen av sosiale medier har dramatisk endret dette landskapet. Aalen og Iversen belyser hvordan historier som blir populære på plattformer som Instagram og YouTube, gjennom likerklikk eller delinger presser redaksjonelle medier til å dekke disse sakene for å holde tritt med informasjonsflyten og forbli konkurransedyktige (Aalen & Iversen, 2022, s.164). Dette konseptet er sentralt i min oppgave da det gir innsikt i hvordan sosiale medier kan påvirke journalistiske beslutninger, noe som kan være avgjørende for å forstå NRKs mulige motivasjon for å sende gjerningsmannens video.

Journalisters bruk av sosiale medier for å identifisere mulige kilder og historier har gjort at saker som opprinnelig virket ubetydelige kan oppnå stor nyhetsverdi dersom de engasjerer brukerne på sosiale plattformer. Aalen og Iversen påpeker at den økende trenden med at saker som blir populære på sosiale medier ofte ender opp som nyhetssaker, gjør at historier som tradisjonelt ville forblitt private, nå kan nå et bredt publikum (Aalen & Iversen, 2022, s. 165). Sosiale medier og tradisjonell journalistikk kan påvirke hvilke saker som blir vurdert som nyhetsverdige, inkludert avgjørelsen om å formidle gjerningsmannens egenproduserte materiale.

4. Metode

Metodekapitlets hensikt er å gi en beskrivelse av hvordan det empiriske materialet til studien ble samlet inn og å vise hvilke metoder som ble brukt for å svare på problemstillingen: *Hvilke vurderinger gjorde NRK før de viste gjerningsmannens YouTube-video, og hva tenker de om beslutningen nå?*

For å svare på problemstillingen vil jeg gjennomføre kvalitative semistrukturerte intervjuer med sentrale personer som deltok i å ta avgjørelser for NRKs Dagsrevyen den aktuelle dagen. Denne metoden er valgt for å avdekke hvilke avgjørelser og subjektive opplevelser til de som sto bak avgjørelsen å publisere videoen. Det åpner opp for å grundig undersøke de underliggende beslutningene bak journalistisk arbeid i slike krisesituasjoner.

4.1 Intervjuene

Kvalitative semistrukturerte intervjuer gir mulighet for å utforske informanternes perspektiver, vurderinger og refleksjoner, og hvordan disse formet beslutningen om å sende videoen, et valg som ofte er vanskelig å detaljere gjennom kvantitative metoder alene (Østbye et al., 2013, s. 105). I intervjuene jeg planlegger, vil den semistrukturerte tilnærmingen gi rom for dynamikk og dybde, som er nødvendig for å kunne svare på problemstillingen min.

Det er utformet en intervjuguide med tematiske spørsmål knyttet til problemstillingen min. Det legges dermed grunnlaget for diskusjon (Østbye et al., 2013, s. 105). Det er den samme intervjuguiden som brukes ved hvert intervju, fordi ved å stille de samme spørsmålene til informanter med ulike roller og ansvarsområder, vil det gjøre det mulig å identifisere interne forskjeller som kan påvirke vurderingene som ble gjort knyttet til publiseringen av gjerningspersonens YouTube-video. Det vil kunne være verdifull kunnskap å sitte på når problemstillingen skal drøftes. Svarene som gis i intervjuene vil senere drøftes opp mot problemstillingen og teoriene presentert i oppgaven.

Åpenheten i semistrukturerte intervjuer er sentral. Det gir mulighet til å utforske områder som ikke nødvendigvis var forutsett, men som viser seg å være relevante for å kaste lys over problemstillingen. Dette kan inkludere overraskende temaer eller synspunkter som oppstår i

løpet av intervjuet, og som krever oppfølgende spørsmål for å avdekke mer (Mehmetohlu, 2004, s.70). Dermed gir semistrukturerte intervjuer den nødvendige balansen mellom struktur og spontanitet. De støtter et utforskende og åpent dialogmiljø som er essensielt for å forstå de dype, ofte ikke-opplagte, lagene av journalistisk beslutningstaking.

Med dette fleksible rammeverket kan jeg som forsker navigere samtalen i retning av temaer som naturlig oppstår, og dermed sikre at jeg utforsker intervjuobjektets perspektiver til det fulle. Dette er særlig viktig i konteksten av å forstå komplekse og nyanserte situasjoner som de som blir tatt opp i min oppgave. Ved å være oppmerksom og å følge opp i intervjuene, sikrer jeg at alle relevante sider av emnet blir dekket og at samtalen kan flyte fritt i retning av områder som informantene føler er betydningsfulle.

Denne metoden vil hjelpe meg å forstå bedre hva som foregikk bak kulissene i NRK. Ved å snakke om både de konkrete valgene som ble gjort og de personlige tankene og følelsene til de som jobbet med saken, kan jeg få en bedre forståelse av hvordan NRK håndterte dilemmaene de sto overfor.

4.1.1 Opptak og lagring

For å sikre en grundig og etisk behandling av samtaledata, vil intervjuene bli gjennomført digitalt med opptak i Nettskjema, som er et verktøy for undersøkelser. Dette blir gjort ettersom deltakerne er basert i Oslo mens jeg selv befinner meg i Stavanger. Dette vil ikke bare gjøre logistikken enklere, men også tillate opptak av samtaler ved bruk av nettbaserte verktøy som sikrer god lyd kvalitet og pålitelig lagring for senere transkripsjon. Transkripsjon av opptakene vil gi meg muligheten til å utføre en detaljert analyse og sikre at alle nyanser og detaljer i informantenes svar blir nøye vurdert og riktig representert i studien (Østbye et al., 2013, s. 108).

Et sentralt prinsipp for intervjuene er at alle deltakere skal gi sitt informerte samtykke før vi begynner (Østbye et al., 2013, s. 106). De vil bli bedt om å signere et samtykkeskjema som detaljert beskriver formålet med studien, hvordan dataene vil bli brukt, og understreker at deres deltagelse er helt frivillig. Dette tiltaket er viktig for å gi informantene full kontroll over deres egen involvering i forskningen, med muligheten til å trekke seg når som helst uten å måtte oppgi en grunn.

4.2 Utvalg

For å svare på problemstillingen i denne bacheloroppgaven, har jeg valgt et strategisk utvalg. Forskere fokuserer ikke alltid på å oppnå et representativt utvalg, og formålet kan heller være å velge informanter som har erfaringer og kvalifikasjoner som samsvarer med temaet de ønsker å undersøke (Halvorsen, 2008, s. 164).

I kvalitative studier er det vanlig å omtale den som intervjues som en informant, da de tilfører verdifull informasjon og innsikt som grunnlag for forskningens analyser og konklusjoner (Østbye et al., 2013, s. 103). Informantens rolle er å belyse hensikter, vurderinger, og refleksjoner fra et innsideperspektiv, noe som er avgjørende for en dyptgående forståelse av oppgavens problemstilling.

For å forstå beslutningsprosessen i NRK knyttet til publiseringen av videoen, er det viktig å inkludere perspektiver fra nøkkelpersoner med stor kjennskap til hendelsen. I min oppgave har jeg valgt ut to informanter som bidrar på å svare på problemstillingen.

Hanna Thorsen er 50 år gammel og redaksjonssjef i Dagsrevyen. Hun har omfattende innsikt i redaksjonens vurderinger, både under og etter hendelsen, og fungerer som en sentral kilde. Hun har vært høyeste leder i Dagsrevyen i 6 år, hvor hun har ansvaret for vaksjefer og programledere i Dagsrevyen, samt redaksjonelt ansvar for Dagsrevyen, Dagsrevyen 21 og Kveldsnytt. I tillegg til dette har hun lang erfaring som publisist og har selv vært vaksjef. Hennes posisjon plasserer henne i kjernen av beslutningsprosessen, særlig i situasjoner som krever journalistiske vurderinger, som å publisere videoen eller ikke.

Per Arne Kalbakk er 55 år gammel og etikkredaktør i NRK. Han har hatt denne rollen i over åtte år. Før dette var han redaksjonell leder- og han har redaktørbakgrunn. I tillegg har Kalbakk vært programdirektør for alle innholdsproduksjoner i Oslo fra 2008 til 2013. Han var også nyhetsdirektør fra 2013 til 2015 før han begynte som etikkredaktør. Hans rolle innebærer et overordnet ansvar for presseetikk i NRK, inkludert å bistå redaksjonene i PFU-klager og andre etiske spørsmål. Han deltok i de redaksjonelle diskusjonene knyttet til hendelsene i

Kongsberg og understreket de etiske dilemmaene NRK sto overfor da de vurderte å publisere YouTube-videoen.

Gjennom å utforske Thorsens og Kalbakks perspektiver vil jeg undersøke hvilke prinsipper og vurderinger som var avgjørende i beslutningsprosessen, og hvordan disse prinsippene reflekteres. Disse informantene bidrar til en dypere forståelse av vurderingene bak avgjørelsen og hvordan NRK reflekterer over sine handlinger i ettertid.

Ved å få perspektiver fra både et redaksjonelt og etisk synspunkt, vil jeg oppnå en omfattende forståelse av vurderingene bak beslutningen om å publisere, samt refleksjonene NRK har gjort i etterkant. Dette vil gi et godt grunnlag for å svare på problemstillingen og belyse vurderingene bak redaksjonelle beslutninger i krisesituasjoner.

4.3 Problemer med utvalget

Validitet i en akademisk oppgave refererer til påliteligheten og nøyaktigheten av forskningen med hensyn til dataens og analysens relevans for problemstillingen. Det handler om hvor godt forskningen faktisk måler det den har til hensikt å måle, og om resultatene er gyldige og troverdige innenfor rammene av studien (Østbye et.al. 2013, s. 26).

Oppgaven tar for seg NRKs beslutningsprosesser rundt publiseringen av videoen fra gjerningsmannen. Selv om dette gir verdifull innsikt i en spesifikk redaksjon, kan det ikke nødvendigvis overføres direkte til andre mediehus. De kan ha forskjellige prosedyrer og vurderinger. Likevel kan man anta at det er likheter mellom praksisene i store mediehus i Norge, men dette må antas som en begrensning.

Utvalget inkluderer Hanna Thorsen og Per Arne Kalbakk, som begge har kunnskap om NRKs beslutningsprosesser, men kun to informanter betyr at det finnes flere perspektiver og erfaringer som ikke blir fanget opp, noe som kan resultere i et mindre nyansert bilde av beslutningsprosessen. Begge informantene er også knyttet til NRK og har ansvarlige stillinger, dermed kan de være tilbakeholdne med å dele informasjon som kan virke kritisk på NRKs beslutninger, noe som kan påvirke deres vurderinger. Angrepet i Kongsberg skjedde i

2017, og da er det viktig å merke seg at informantenes minner om hendelsen kan ha endret seg over tid, noe som kan påvirke nøyaktigheten av deres svar.

5. Funn

I min forskning av hvordan NRK håndterte publiseringen av videoen, vil jeg presentere funn basert på kvalitative semistrukturerte intervjuer med Hanna Thorsen, redaksjonssjef for Dagsrevyen og Per Arne Kalbakk, etikkredaktør i NRK. Dette utvalget er bevisst gjort for å forstå beslutningsprosessen fra en person med direkte ansvar og inngående kunnskap om de redaksjonelle vurderingene som ble gjort, og fra en person som tar de etiske overveielserne som preget beslutningene.

5.1 Vurderinger gjort i forkant

I dette kapittelet vil jeg presentere funn basert på svar gitt i intervjuer med informantene i NRK. Funnene vil drøftes sammen med teori i neste kapittel. Det blir presentert funn som angår forskningsspørsmål 1: Hvilke vurderinger gjorde NRK før publisering? Dette området av min forskning avdekker ikke bare de praktiske beslutningene som ble tatt, men også de underliggende prinsippene og den interne dialogen som preget disse valgene.

Først vurderte NRK om videoen var av offentlig interesse. De vurderte også videoens betydning for å forstå gjerningsmannens motiver. Deretter var det viktig å få klarhet i om videoen var autentisk og om den faktisk viste gjerningsmannen. Videre vurderte NRK hensyn til de berørte. Siden identiteten til ofrene og de pårørende ennå ikke var kjent, var det utfordrende å håndtere følsomheten rundt publiseringen. Til slutt måtte NRK nøye vurdere hvilken publiseringsplattform som var mest hensiktsmessig.

5.1.1 Offentlig interesse

Begge informantene la vekt på viktigheten av videoens innhold i forbindelse med hendelsesforløpet. Kalbakk forteller at videoen var et betydningsfullt element som bidro til forståelse av situasjonen og hadde en klar offentlig interesse. Thorsen uttalte at videoen var

«et direkte bevis som dokumenterte en så alvorlig og spesiell hendelse i norsk sammenheng». Videoen ble vurdert i basert på betydningen den hadde, hendelsens alvor og dens relevans for publikum.

Offentlig interesse var et sentralt element i avgjørelsen om å publisere videoen. Det var et betydelig behov for å informere samfunnet om omstendighetene rundt angrepet, spesielt siden videoen inneholdt påstander om radikaliserings og konvertering til islam. Selv om videoen var flere år gammel ble den avdekket som en del av gjerningspersonens digitale fotavtrykk og ble betraktet som et personlig vitnesbyrd på hans konvertering til islam. Videoen inneholdte ikke en direkte trussel budskap, men en undertone som kunne indikere et oppgjør, og det var i seg selv betydningsfullt, mente Thorsen. Dette førte til en forståelse av gjerningsmannens tankegang og ble et element i det større bildet som ble formidlet til offentligheten.

«Når PST åpent uttalte at dette kunne være en terrorhandling, ble videoen enda mer relevant», sa Thorsen. Som nevnt i gjennomgangen av Dagsrevyen den 14. oktober i bakgrunnskapitlet, så var PSTs vurderinger og advarslene fra gjerningsmannens store deler av dekningen. Det mente informantene styrket videoen som et betydelig bevis.

5.1.2 Opprinnelse og verifisering

Selv om videoen allerede hadde blitt distribuert av andre mediehus, var det essensielt for NRK å utføre sin egen uavhengige bekreftelse på at videoen var ekte. Videoen ble først oppdaget gjennom NRKs kildearbeid og søk på sosiale medier. Barndomsvennen som ble intervjuet anonymt og etterforskningslederen var to sentrale kilder som også verifiserte videoen.

Denne prosessen inkluderte verifisering av videoens opprinnelse og innhold, samt en vurdering av dens pålitelighet og relevans i forhold til NRKs pågående mediedekning. Gjennom å verifisere videoen selv, uavhengig av om den var publisert av andre medier, sikret NRK at de opprettholdt sin journalistiske integritet og publikums tillit, forteller Kalbakk.

5.1.3 Vise hensyn ovenfor berørte

Da NRK stod overfor avgjørelsen om å publisere gjerningsmannens YouTube-video eller ikke, var det viktig å ta hensyn til de berørte partene i et svært tidlig stadium etter angrepet. Informantene anerkjente kompleksiteten i situasjonen hvor identiteten til ofrene og de pårørende ennå ikke var offentlig kjent. Dette utelukket muligheten for direkte kommunikasjon med de pårørende for å informere om publiseringen og for å forberede dem på innholdet. I denne situasjonen hadde videoen allerede blitt distribuert bredt og var tilgjengelig på tvers av ulike medieplattformer. NRKs beslutning om å publisere baserte seg i stor grad på vurderinger og avgjørelser som allerede var gjort av politiet og andre mediehus. «Det var så tidlig i hendelsesforløpet at man da virket på de vurderingene som ble gjort av politiet i tillegg til at det var publisert andre steder», sier Thorsen.

Kalbakk bekreftet at tidspress var en betydelig faktor i denne prosessen. Han forklarte at den raskt utviklende situasjonen og mangelen på identifiserte ofre gjorde det vanskelig å håndtere NRKs vanlige praksis som er basert på prinsippet om å vise sensitivitet overfor de pårørende. I tillegg til de allerede komplekse etiske overveielser, understreket han at NRK måtte handle raskt for å oppfylle sitt samfunnsansvar ved å levere nøyaktig informasjon til et publikum som søkte svar i kjølvannt av en nasjonal tragedie. Kalbakk vurderte det slik:

Det er jo et krav i vær varsom-plakaten som gjelder all publisering, og det er klart det vil alltid være en underliggende vurdering. Vil dette kunne legge unødig stein til byrden for ofre og pårørende i den saken? Vi vurderte at det var det ikke. Jeg vil gå ut fra at de fleste i en sann situasjon også ønsker å finne ut hvorfor dette skjedde.

5.1.4 Samfunnsoppdraget

Offentliggjøringen av videoen var ikke bare for å informere om hendelsen, men også til å adressere spørsmål som gjelder gjerningsmannens mentale helse. Thorsen reflekterte over videoens innhold, spesielt delen der gjerningsmannen informerte om sin konvertering til islam, som et mulig tegn på at han kanskje hadde behov for hjelp og oppfølging. Denne delen av videoen var viktig for å gi kontekst til gjerningsmannens tilstand og handlinger.

Informantene mente at videoen viste tegn som kanskje burde vært fanget opp tidligere, og som stilte spørsmål om det var muligheter for at tragedien kunne ha vært forhindret. «Men

også kan man reise spørsmål ved om denne videoen viser at han hadde behov for hjelp og mer oppfølging», sier Thorsen.

Kalbakk understreket at det lå en overordnet samfunnsetisk forpliktelse bak publiseringen – å kaste lys over spørsmål som ellers kunne ha blitt oversett. Han refererte til at det fantes tegn som muligens kunne indikere at tragedien var noe man burde ha forutsett. Barndomsvennen til Bråthen hadde varslet PST om den konkrete videoen. Det ble ansett som samfunnsmessig viktig å dele denne informasjonen, og å belyse makthavernes rolle i slike saker og publikums rett til å forstå hvordan hendelser som denne blir håndtert.

Identifiseringen av gjerningsmannen var et sensitivt tema, og det ble nøye vurdert hvordan dette ville påvirke et allerede sjokkert og sørgende publikum. Spørsmålet om videoens potensial til å forhåndsdefinere gjerningsmannens skyld før en eventuell rettssak ble grundig vurdert, ettersom en slik handling kunne utfordre rettsprinsippet om uskyld inntil det motsatte er bevist.

Tatt i betraktning av gjerningsmannens egne tilståelser og pågripelsen av ham, sammen med detaljene om hans angivelige konvertering til islam, konkluderte NRK med at det var riktig å publisere videoen. Denne avgjørelsen ble ytterligere styrket av et behov for å informere offentligheten om omstendighetene rundt angrepet. NRK så det som sin plikt å ikke bare informere, men også å bidra til den offentlige forståelsen om hvorfor noe slikt kunne skje.

5.1.4 Valg av plattform

NRK måtte veie ulike hensyn, som hvor bredt informasjonen allerede var delt og offentlighetens forventninger. I et medielandskap hvor nyhetsbildet endrer seg raskt og publikum søkte etter informasjon, reflekterte etikksjefen over at NRK måtte vurdere ikke bare hva som ble delt, men også hvordan det ble formidlet.

Beslutningen om valg av publiseringsplattform for videoen ble nøye vurdert av NRKs redaksjon. Thorsen, redaksjonssjefen, understreket betydningen av å gi en bred og grundig dekning av en hendelse av denne størrelsen. «Jeg tror på en måte at hendelsen var så eksepsjonell at det forsvarte bruken av videoen og av dekningen generelt sett», sier Thorsen. Dette resulterte i valget om å publisere videoen både på Dagsrevyen og på nettet. «Når det

skjer en så stor nyhetshendelse er det jo naturlig å dekke så bredt og omfattende som vi har mulighet til», sier Thorsen. Dette for at så mange som mulig skulle få med seg hva som hadde skjedd og hvorfor.

Videoen var allerede et samtaleemne blant publikum, noe som gjorde det nødvendig for NRK å bidra til den samtalen med verifisert og pålitelig informasjon. «I lys av hendelsens alvor valgte NRK å publisere videoen i Dagsrevyen», sier Thorsen.

5. 2 Tanker om beslutningen i dag

I det følgende avsnittet vil jeg legge frem NRK sine refleksjoner og ettertanke rundt beslutningen om å publisere videoen i kjølvannet av hendelsen. Gjennom det kvalitative semistrukturerte intervjuet forteller Thorsen og Kalbakk om vurderingene som ble gjort i 2021, og hvordan de hadde sett ut i dagens medielandskap. Det blir presentert funn som angår forskningsspørsmål 2: Hvilke vurderinger gjorde NRK etter publisering?

5.2.1 Offentlig interesse

Videoen i retrospekt kunne ha vært et signal om at gjerningsmannen hadde behov for hjelp, noe som ble tatt opp i redaksjonens dekning. Thorsen gir uttrykk for en økt bevissthet rundt viktigheten av å beskytte individet mot seg selv og de mulige negative konsekvensene av å gi en gjerningsmann den oppmerksomheten han kan søke gjennom en offentlig handling.

Hvis NRK hadde sittet med all den informasjonen de har i dag, kunne det ha påvirket vurderingene og muligens ført til en annen avgjørelse. Det ble likevel påpekt at beslutningsprosesser er dynamiske og ofte må baseres på den informasjonen som er tilgjengelig der og da.

Thorsen erkjenner at NRK, som en etablert nyhetsformidler må tilpasse seg det stadig skiftende medielandskapet. Med økt tilgjengelighet av materiale på sosiale medier, står NRK overfor utfordringen med å avgjøre hva som er passende å publisere for å unngå å vise for sterke inntrykk som kan skade seerne.

5.2.2 Opprinnelse og verifisering

Endringene i det digitale medielandskapet har ført til en betydelig utvikling i NRKs tilnærming til nyhetsformidling og publisering. Mens NRKs oppdrag om å formidle informasjon på en informativ og ansvarlig måte forblir konstant, har grensene for hva som anses riktig å publisere blitt flyttet på. Terskelen er lavere, som fører til at NRK nå publiserer mer enn tidligere. Sosiale medier har økt tilgjengeligheten av informasjon og publikums forventninger til å få servert det nyeste umiddelbart har blitt større.

Det er viktigere enn noen gang, forteller Kalbakk at NRK både sørger for at de oppfyller publikums krav om innsyn, samtidig som at de sørger for en grundig verifiseringsprosess av upublisert materiale. Han erkjenner at NRK kontinuerlig utvikler sine prosesser for å opprettholde journalistisk integritet i møte med nye utfordringer som oppstår når informasjon sprer seg raskt i befolkningen. Kalbakk fremhever at NRK jobber med robust verifisering, og NRK har blant annet etter angrepet i Kongsberg og krigen i Ukraina etablert en verifiseringsdesk.

Både Thorsen og Kalbakk slo fast at videoen til gjerningsmannen hadde blitt publisert like kjapt om ikke kjappere nå i 2024.

5.2.3 Vise hensyn ovenfor berørte

NRK mottok ikke noen markante reaksjoner fra publikum eller pårørende etter videoen ble publisert. Det syntes Thoresen var litt overraskende. «Vi får jo ganske mange publikumshenvendelser. Det jo ikke alt som kommer direkte til oss, selv om det blir registrert og svart på».

Ved å reflektere over publiseringens konsekvenser mener NRK at hver enkelt sak tilbyr en mulighet til å lære og forbedre redaksjonelle prosesser. Det er alltid rom for en mer inngående debatter, spesielt i spørsmål som dreier seg om publiseringens mulige forhåndsdefinering av skyld før en rettsak.

Til tross for tiden som har gått og endringer som kan ha oppstått i informasjonslandskapet, bekrefter Thorsen at relevansen av å adressere disse spørsmålene vedvarer. Hun bemerker at selv med informasjonen som er tilgjengelig i dag, hadde ikke NRK tatt en annen beslutning.

5.2.4 Samfunnsoppdraget

Å gi gjerningspersoner oppmerksomhet og en mulig plattform for deres budskap, har vært et emne i tidligere saker som terrorsaken 22. juli. NRK er bevisst på hvordan de håndterer slik dekning, og sikter til å unngå å tilrettelegge for at gjerningspersoner kan utnytte media som talerør.

I tilfellet med YouTube-videoen til Bråthen, forteller Thorsen at den ikke hadde potensial til å gi gjerningspersonen den type oppmerksomhet som kunne anses som problematisk. Thorsen påpeker også at videoen ikke ville ha en forsterkende effekt på gjerningspersonens budskap eller virke glorifiserende, fordi den ble satt i kontekst.

Informantene forteller at NRK er sannhetssøkende i sitt redaksjonelle arbeid. «Vi finner ut helt grunnleggende hva som skjedde, og hva kan være grunnen til at det skjedde», forklarte Kalbakk. Videoen var relevant som en årsaksforklaring. På den andre siden kan ekstremistiske grupper ta slike budskap til inntekt for sine egne saker. Kalbakk mente likevel følgende:

Jeg tror grunnleggende at det ikke er veien å gå. Å ha frykt for at noen skal få oppmerksomhet rundt ekstreme budskap. Vi må behandle det med varsomhet, og sette det inn i kontekst i vår dekning.

5.2.5 Valg av plattform

Begge informantene reflekterer over at dagens digitale medier tilbyr flere kanaler for deling av informasjon, men at valget av plattform fortsatt bør være underlagt strenge vurderinger. Samtidig vet de at publikum forventer informasjon raskt, og dette legger press på mediehusene til å publisere på flere plattformer. Videoen ble publisert både på Dagsrevyen og

på nettet i 2021, men i dag kunne en lignende video ha blitt publisert på flere plattformer for å nå et enda bredere publikum.

6. Analyse

I dette analysekapittelet skal jeg undersøke og drøfte NRKs overveielser og refleksjoner som lå til grunn for beslutningen om å publisere en video publisert av Espen Bråthen, gjerningsmannen bak Kongsbergdrapene i 2021. Jeg skal også se nærmere på hvilke tanker NRK sitter med i dag, fire år etter publisering av Bråthens YouTube-video. Samlet vil analysen kunne gi svar på problemstillingen: *Hvilke vurderinger gjorde NRK før de viste gjerningsmannens YouTube-video, og hva tenker de om beslutningen nå?*

6.1 Samfunnsoppdraget: Offentlig interesse og respekt for berørte

Det å formidle nyheter under en krise er ingen enkel oppgave. Redaksjonelle medier står overfor tøffe valg som kan ha konsekvenser for offentlighetens forståelse og berørte parter. NRK sto overfor et dilemma: Skulle de utøve sin oppgave å informere offentligheten, samtidig som de risikerte å spre gjerningsmannens mulige propaganda, eller ikke respektere de berørte? Gjennom informantene ble det klart at beslutningen ikke var tatt lett på. Den nødvendige balansen mellom å informere og beskytte ble veid tungt, og publiseringen ble sett på som en måte å bringe klarhet og innsikt i en forvirrende og traumatisk tid for befolkningen. Etter hendelsen stilte alle seg spørsmålet: hvordan kunne dette skje, og hvorfor? NRK publiserte dermed videoen for å forsøke å svare på de spørsmålene.

NRKs beslutning om å publisere videoen var også basert på å oppfylle sitt samfunnsoppdrag. Ifølge Buråas skal pressen skal sørge for at alle er informerte om det som skjer rundt oss – både om negative og positive saker (Buråas, 2020, s.40). Med dette perspektivet var videoen betydningsfull da den bidro til å informere samt gi en dypere forståelse av situasjonen, Kalbakk fremhevet at videoens autenticitet var avgjørende for å validere beslutningen om å publisere.

NRKs valg om å sende videoen var også gjort for at offentligheten hadde rett til å vite detaljer som kunne kaste lys over gjerningsmannens motiv og bakgrunnen for angrepet, i tråd med Kalleviks diskusjon om mediets rolle i krisesituasjoner (Kallevik, 2004, s.105).

Videoen inneholdt et urovekkende budskap fra Bråthen, som allerede var kjent av PST. Det reiste spørsmål om PSTs rolle i å eventuelt forhindre angrepet. NRKs beslutning om å publisere videoen kan tolkes som et forsøk på å belyse mulige svakheter ved PSTs håndtering av trusler og mulige svakheter i deres overvåkning og prosesser. Dette understreker presseetikkenes punkt om mediets ansvar for å avdekke og rapportere om kritikkverdige forhold i samfunnet (Norsk Presseforbund, 2024). Spørsmålet som også reises er hvordan en mann som tidligere hadde blitt markert som en mulig trussel, kunne forårsake et slikt angrep.

NRKs manglende store reaksjoner fra publikum eller pårørende etter publiseringen av videoen indikerer at beslutningen ble akseptert eller i det minste tolerert av en bredere offentlighet. Denne responsen kan tolkes som en bekreftelse på at NRKs beslutning var i tråd med publikums forventninger og behov, selv om det også kan være et resultat av redaksjonens evne til å kontekstualisere videoen. På den andre siden var ofrene enda ikke identifisert når videoen ble publisert, og dermed koblet muligvis ikke de pårørende angrepet opp mot dem. Publiseringen ble gjort kun en dag etter hendelsen, og det kan for noen være for tidlig.

Informantene opplyste at politiet og andre mediehus sin vurdering også veide høyt angående publisering. Dette kan ligne en tendens blant mediene til å sikre at de er raskt ute med nyheter, samtidig som de får bekreftet sine vurderinger ved at andre gjør det samme - særlig med tanke på identifisering og hensynet til berørte.

6.2. Verifisering av innhold: Avsender og retningslinjer

Videoens autenticitet ble raskt bekreftet gjennom to pålitelige kilder. Det at videoen allerede var publisert av flere andre mediehus styrket dens relevans og troverdighet. Denne grundige verifiseringen eliminerte enhver usikkerhet NRK hadde om videoens var ekte, og det var aldri tvil om at innholdet kunne være fabrikkert.

I lys av utfordringene med rask spredning av informasjon og muligheten for falske nyheter, har NRK etablert en verifiseringsdesk. I en tid med mye falske nyheter, kunstig intelligens og sosiale medier så sikrer denne desken at all informasjon som NRK publiserer er nøyaktig verifisert. Dette tiltaket understreker Kalleviks perspektiv om mediernes ansvar for å fungere som en pålitelig veiviser i krisetider, ved å filtrere og bekrefte fakta, samtidig som de skiller ut ubekreftet informasjon og spekulasjoner (Kallevik, 2004, s.20). Ved å etablere en slik desk etter angrepet i Kongsberg og krigen i Ukraina viser NRK at de tar tak i utfordringene som kommer, hvor de både kan respondere raskere og mer nøyaktig på kriser og samtidig opprettholde et høyt nivå av tillit hos publikum.

Publiseringen av gjerningsmannens egen YouTube-video som en del av nyhetsdekningen reiste viktige spørsmål omkring mediets rolle i å eventuelt publisere gjerningspersoners budskap redaksjonelt. I dette tilfellet, som vist under bakgrunnskapittelet med gjennomgang av Dagsrevyen den 14.oktober, samt tidslinje over Bråthens tidligere handlinger ga videoen viktig kontekstuell informasjon som bidro til å forstå gjerningsmannens motiv og psykiske tilstand. Videoen fungerte som et bevis.

6.3. Distribusjon: Publiseringsplattform og sosiale medier

NRKs økte publiseringsaktivitet og lavere terskel for hva som anses som publiserbart reflekterer den økte tilgjengeligheten av informasjon og forventningene til umiddelbarhet. I en hverdag hvor nyheter sprer seg raskt, spesielt via sosiale medier, kan det være en generell forventning om å få vite alle sider ved en nyhetshendelse, inkludert materiale produsert av en gjerningsperson. At NRK klarte å stå til forventningene i denne saken kan ha bidratt til de manglende negative reaksjonene fra publikum.

Kalleviks perspektiver på mediets rolle i krisesituasjoner gir en verdifull ramme for å analysere NRKs handlinger. Ifølge Kallevik skal medier under kriser virke både som informasjonskilder og som vevisere (Kallevik, 2004, s.20). NRKs publisering av videoen kan ses som et forsøk på å møte disse rollene ved å tilby tydelig informasjon som bidrar til å dempe usikkerhet og spekulasjon i offentligheten.

NRK spredte informasjonen så bredt som mulig. Ikke bare for å følge sin rolle som informasjonskilde, men også sikre at alle sider av saken ble forstått av publikum. Ved å publisere videoen på nett og i Dagsrevyen sikret NRK at det nådde et bredt publikum.

6.4 Konklusjon

I denne bacheloroppgaven har jeg undersøkt og analysert NRKs beslutningsprosess om å publisere YouTube-videoen fra Espen Bråthen, gjerningsmannen bak angrepet i Kongsberg i 2021, og tankene NRK sitter igjen med i dag. Gjennom semistrukturerte intervjuer med nøkkelpersoner, en omfattende gjennomgang av teoretisk litteratur og detaljert analyse av både hendelsesforløpet og de redaksjonelle beslutningene, har jeg svart på problemstillingen: *Hvilke vurderinger gjorde NRK før de viste gjerningsmannens YouTube-video, og hva tenker de om beslutningen nå?*

NRK stod overfor flere etiske fallgruver der de måtte balansere sitt samfunnsoppdrag om å informere mot risikoen for å spre gjerningsmannens mulige propaganda, og å ikke ta nok hensyn til berørte. Informantenes innsikt viser at NRK prioriterte offentlig interesse og nødvendigheten av å belyse gjerningsmannens motiv og psykiske tilstand, mens de samtidig respekterte de berørte.

Publiseringen av videoen ble ikke tatt lett på. Det var et resultat av en grundig vurderingsprosess som involverte etisk refleksjon over hvordan informasjonen ville påvirke offentligheten og de berørte av hendelsene. NRKs forsiktige og kontekstualiserte fremstilling av videoen antyder en vellykket balanse mellom journalistisk plikt og etisk sensitivitet, hvor NRK klarte å oppfylle sitt samfunnsoppdrag.

Videre refleksjoner rundt beslutningen spesielt sett i lys av dagens digitale medielandskap og endrede publikumsforventninger, viser at NRK anerkjenner og adresserer de kontinuerlige utfordringene og læringsmulighetene som digitaliseringen og samfunnsendringer medfører. NRK står fast ved deres beslutning om å publisere videoen, basert på en helhetsvurdering av informasjonens verdi mot mulige risikoer ved publisering.

Videre vurderte NRK at publiseringen av videoen ikke ville gi gjerningspersonen en plattform som kunne forsterke hans budskap på en problematisk måte. I denne konteksten ble det besluttet at videoens innhold, som viste gjerningsmannens konvertering til islam og hans advarsler, ikke inneholdt elementer som i seg selv kunne virke glorifiserende eller oppmuntrende til liknende handlinger. Dette var en kritisk vurdering gitt den økende bekymringen rundt «smitteeffekten» som kan oppstå når mediene gir omfattende dekning til gjerningsmennes ideologier. NRKs tilnærming var derfor å kontekstualisere informasjonen på en faktabasert måte, og på den måten formidle nødvendig informasjon uten å bidra til spekulasjon eller frykt.

Gjennom denne oppgaven har jeg vist hvordan NRK på en ansvarlig måte håndterte publiseringen av videoen fra Kongsberg, og dermed oppfylte sitt samfunnsoppdrag ved å informere offentligheten grundig og etisk. Dette eksempelet viser hvor viktig mediets rolle er i å formidle klar og balansert informasjon under kriser, og understreker behovet for en presse som både informerer om og stiller kritiske spørsmål ved hvordan sikkerheten håndteres i samfunnet.

Selv om materiale var publisert på en annen plattform, så var det ansvarlig å publisere det videre redaksjonelt. Det var kanskje helt nødvendig.

7. Litteraturliste:

Aalen, I. & Iversen, M. *Sosiale medier* (2.utg.). Vigmostad & Bjørke AS

Bjerkseth, A., Kommandantvold, M., Barth-Nilsen, K., Wilthil, J., Solberg, P., Engebretsen, L. (2022). Dømt til tvungent psykisk helsevern. *NRK*. <https://www.nrk.no/buskerud/espen-andersen-brathen-domt-til-tvungent-psykisk-helsevern-etter-kongsbergdrapene-1.16006501>

Brandtzaeg, P. B., Lüders, M., Spangenberg, J., Rath-Wiggins, L., & Følstad, A. (2016). Emerging Journalistic Verification Practices Concerning Social Media. *Journalism Practice*, 10(3), 323-342. <https://doi.org/10.1080/17512786.2015.1020331>

Halvorsen, K. (2008). Å forske på samfunnet: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode. (5. utg.). Cappelen akademisk forlag.

Kallevik, S. (2004). *Journalistikk i krise?*. IJ-forlaget.

Lecheler, S. & De Vreese, C.H. (2019). *News Framing Effects*. Routledge.

Mehmetoglu, M. (2004). *Kvaletativ metode for merkantile fag*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Mogensen, K. (2008). Television journalism during terror attacks. *Media, War & Conflict*, 1(1), 31–49. <https://doi.org/10.1177/1750635207087624>

NRK Nyheter. (2021, 14. oktober). Dagsrevyen 19 [TV-program]. <https://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/202110/NNFA19101421/avspiller>

Pressens faglige utvalg. (2024, januar 1). Vær Varsom-plakaten. Presse.no. <https://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

Sjøvaag, H. (2020). *Journalistikkens problem, demokrati, økonomi og teknologi*. Universitetsforlaget

Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O., & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag* (4. utg.). Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Appendix

Intervjuguide

Del 1: Bakgrunn. Navn, rolle, utdanning og erfaring.

Del 2: Før publisering. Hvordan oppdaget dere videoen? Hvilke vurderinger gjorde dere angående mulig publisering? Hva mente dere ville være positivt og negativt med publisering?

Del 3: Publisering. Hva veide tyngst? Hvor? Hvorfor? Hva var tanken rundt det? Hvilke reaksjoner fikk dere av publikum? Hvilke fra pårørende? Noe overaskende?

Del 4: Refleksjoner i etterkant. Hva tenker du i dag? Ville du gjort noe annerledes? Hva?